

IV. Mezní situace boje: člověk a válka (pokračování)

T 10: „Válka rozhodně není dobrodružství, které se mi prostě přihodilo a jehož prostřednictvím si mohu vést tím či oním způsobem. Válka je způsob existence světa i mne, jenž jsem ve světě, a můj individuální úděl vychází právě odsud ... Není už rozdíl mezi ‚být-člověkem‘ a ‚být-ve-válce‘. Znamená to, že už nemohu válce říct ‚ne‘ víc než lidskému údělu. Válka se jeví jako modifikace mého bytí-s-jinými, mého bytí-k-smrti atd. atd. Nic s tím nenadělám ... Pokud zde může něco klamat, je to fakt, že o válečném stavu rozhodují lidé. Je-li však pravda, že na počátku válečného stavu stojí lidé, jeho další pokračování se odvíjí mimo ně. Obrovská rozličnost individuálních válečných osudů je zcela nezávislá na válečných strujících... Nemůžeme-li totiž nikdo odmítnout své bytí-ve-válce, individuální rozdíly a svoboda nacházejí svůj výraz ve způsobu bytí-pro-válku.“ (J.-P. Sartre, *Sešity z podivné války*, Praha 2012, str. 50–51.)

T 11: „Mé úvahy o válce se zpřesňují. Válka je neřád, který je nutno odmítnout. Avšak odmítnout jej, *když ještě žijeme v době míru* (udělat všechno pro to, aby k válce nedošlo), a ne když už jsme ve válce. Jakmile však válka propukne, je nezbytné se do ní vrhnout, protože dovoluje existenciálně žít. Je to jeden ze způsobů existenciálního uskutečnění“ (Tamt., str. 118.)

T 12: „...nenávidím válku, ale mezi léty 1920 a 1939 jsem nehnul ani prstem pro to, abych ji zahnal. Platím dnes za svou nepředvídatost ... *A kdy jsem chyboval?* Paradoxně vůbec ne teď, kdy válka je, a určitě ne ani v těchto posledních letech, kdy se válce nedalo vyhnout. Avšak dřív, kdy se jevila jako zlý sen – od chvíle, kdy jsem dokázal usuzovat a zaujímat politický názor. Co jiného by to mělo znamenat, než že pro člověka od jeho zrození existuje vedle možnosti války – i v míru, a zvláště v něm – bytí-pro-válku ... Myslím si, že [válka] patří do řádu velkých iracionálních, narození, smrti, bídy, utrpení, do nichž je každý člověk uvržen, a nezaujmout k nim postoj již znamená se angažovat ... Každý okamžik mého života, i v dobách míru, znamenal sice zastřené a odkládané bytí-pro-válku, kterému jsem se snažil vyhnout, ale stále to bylo bytí-pro-válku ... Bytí-pro-válku je permanentní situací lidské skutečnosti, které se říká mír. Toto bytí-pro-válku se může proměnit pouze v bytí-ve-válce ... válka je hanebnost a absurdita, *umožněná* lidskou nečinností a zbabělostí ... To ale nemá co dělat s tím, že bytí-pro-válku je podstatnou součástí lidské skutečnosti.“ (Tamt., str. 129–133.)

T 13: „Ve staletích evropského vedení válek existovala zmírňování: Ve středověku ideou rytířskosti, v novějších dobách ideou oddělení boje armád od života civilního obyvatelstva ... V první světové válce se proti těmto principům jednalo už ve státní vůli (bomby na neopevňovaná města, vyhladovění Německa ...). Ve druhé světové válce totální válkou ze strany hitlerovského Německa se už zásadně neuznávaly žádné hranice: Docházelo k vyhlazování obyvatelstva, pracovnímu zotročování, během ničení měst, které zavedl Hitler ..., k němu došlo i v reakci proti Německu a pak probíhalo bezohledně. S totálním zničením jen díky technickým operacím veškerá umírnění skončila. A dnes je zjevně nelze obnovit žádnými herními pravidly a smlouvami.“ (K. Jaspers, *Atomová bomba a budoucnost lidstva*, str. 114–115.)

T 14: „Jsou to síly *dne*, které posílají miliony lidí do gehenny ohně po čtyři léta, a fronta je místo, jež po čtyři roky hypnotizuje veškerou aktivitu industriální doby, kterou nazval účastník fronty Ernst Jünger dobou ... totální mobilizace ... *Z hlediska dne* je pro jednotlivce život vším, je nejvyšší hodnotou, která proň existuje. Pro *síly dne* naopak smrt neexistuje, ty si počínají, jako by smrti nebylo, plánují smrt distancovaně a statisticky, jako by znamenala pouhou

výměnu ve funkcích. Ve vůli k válce tedy vládne den a život pomocí smrti ... Není možno zbavit se války tomu, kdo se nezbaví vlády míru, dne, života v té podobě, která vynechává smrt a zavírá před ní oči“. (J. Patočka, *Kaciřské eseje o filosofii dějin*, in: *Péče o duši* III, Praha 2002, str. 122–125.)

T 15: „Oba, Jünger i Teilhard vyzvedají otřes frontou, který není okamžité trauma, nýbrž základní změna v lidské existenci: válka jako fronta poznamenává vždy ... je hrůzná ... ale v jejím prožitku je na dně něco hluboce a záhadně pozitivního ... První fáze, kterou dovede překročit jen málokdo, je prožitek nesmyslnosti a nesnesitelného děsu. Fronta je absurdita par excellence ... Smysl má jen demonstrace, že svět, který něco takového plodí, musí zmizet ... Odhodlání skoncovat s celou skutečností, která něco takového činí možným, ukazuje k tomu, že i zde nahlédnuo ... něco jako konec všech hodnot dne ... Veliká, hluboká zkušenost fronty s její linií ohně spočívá však v tom, že vyvolává noc s její naléhavostí a nezanedbatelností ... Motivy dne, které vyvolaly vůli k válce, se spalují ve výhni fronty, je-li její zkušenost dost hluboká, aby nepodlehla opět silám dne ... Tak se stává *noc* pojednou absolutní překážkou na cestě k špatné nekonečnosti zítřků. Tím, že nás přepadá jako *nepředstížitelná* možnost, jsou odsunuty *domněle* nadindividuální možnosti dne ... Nejhlubším objevem fronty je tedy tato vykloněnost života do noci, boje a smrti, neodepsatelnost této položky v životě, která se zdá z hlediska dne pouhou neexistencí; proměna životního smyslu, který zde škobrtne o *nic*, o nepřekročitelnou hranici, v níž se všechno mění.“ (Tamt., str. 125–127)

T 16: „Právě proto však patrně existuje jistá perspektiva, jak se z války, zplozené mírem, dobrat půdy skutečného míru. První předpoklad je Teilhardova frontová zkušenost ... fronta nikoli jako otročení životu, nýbrž jako nesmírné *osvobození* právě od této služebnosti. Dnešní forma války je onen poloviční mír, v němž protivníci mobilizují a počítají na demobilizaci druhého. Právě i tato válka má svou frontu a svůj způsob, jak spalovat, ničit, zbavovat perspektiv lidí, jak s nimi nakládat jako s materiálem Síly, která se uvolňuje. Tato fronta je rezistence vůči těmto ‚demoralizujícím‘, terorizujícím a přelstivajícím motivům dne. Je to odhalení jejich povahy, protest, který se platí krví, která neteče, nýbrž hnije ve vězeních, v ústraních, ve zničených životních plánech a možnostech – a která opět poteče, jakmile to Síla shledá výhodným. Pochopit, že *zde* je místo, kde se odehrává vlastní drama svobody; svoboda nenastává ‚až potom‘, až bude boj skončen, nýbrž má své místo právě v něm – to je *punctum saliens* ... Že ti, kdo jsou vystaveni tlaku Síly, jsou svobodní, svobodnější než ti, kdo zatím sedí v etapě a starostlivě přihlížejí, zda a kdy na ně rovněž dojde. Jakým způsobem může ‚frontová zkušenost‘ nabýt té podoby, která by ji učinila dějinným faktorem? Proč se jí nestává? Protože ... je zkušeností každého jednotlivce vrženého zvláště k svému vrcholu, z něhož nezbyvá než sestoupit zpátky do všedního dne, kde se ho zase zmocní nezbytně válka v podobě mírového plánování Síly. Prostředkem, jak tento stav překonat, *solidarita otřesených*. Solidarita těch, kdo jsou s to pochopit, oč běží v životě a smrti a následkem toho v dějinách. Že dějiny jsou *tento* konflikt *pouhého* života, holého a spoutaného strachem, se *životem na vrcholu*, který neplánuje budoucí všední dny, nýbrž vidí jasně, že všední den, jeho život ... mají svůj konec. Pouze ten, kdo je s to pochopit tuto věc, kdo je schopen obratu, *metanoia*, je duchovní člověka ... Solidarita otřesených je s to říci ‚ne‘ k těm mobilizačním opatřením, která eternizují válečný stav ... Musí a může vytvořit duchovní autoritu a stát se duchovní mocí, která by doháněla válčící svět k jistým omezením ... Solidarita otřesených se buduje v pronásledování a nejistotách ... Kdo zrazuje tuto solidaritu, musí si uvědomit, že žije válku a je oním parazitem v etapě, který žije krví druhých.“ (Tamt., str. 129–130.)

